

УДК 811.161.3'373.611

**ПРЭФІКСАЦЫЯ Ў МОВЕ БЕЛАРУСКАЙ ПУБЛІЦЫСТЫКІ
ПАЧАТКУ ХХІ СТАГОДДЗЯ**

А.В. Солахаў,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры спецпедагогікі і метадых дашкольнай і пачатковай адукацыі
Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І. П. Шамякіна,
г. Мазыр, Рэспубліка Беларусь
E-mail: solakhau@yandex.ru

Б.А. Крук,

дацэнт, кандыдат філалагічных навук, дэкан факультэта дашкольнай і пачатковай адукацыі
Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І. П. Шамякіна,
г. Мазыр, Рэспубліка Беларусь
E-mail: dinoz-o@mail.ru

У артыкуле аналізуюцца прэфіксныя наватворы з тэкстаў беларускай публіцыстыкі пачатку ХХІ ст. Іх аналіз дазваляе гаварыць аб захоўванні прэфіксацыяй сваёй прадукцыйнасці ў сістэме беларускага

словаўтварэння. Пры ўтварэнні наватвораў выкарыстоўваюцца прэфіксы *нана-, анты-, экс-, супер-, псеўда-, контр-, рэ-, су- / са-, транс-, звыш-, пост-* і інш. Найбольшую актыўнасць з іх у сістэме назоўніка ў мове беларускай публіцыстыкі пачатку XXI ст. праяўляюць прэфіксы *нана-, анты-, экс-, супер-, контр-, псеўда-*. У сістэме прыметніка актыўна выкарыстоўваюцца наватворы з прэфіксамі *супер-, звыш-, псеўда-*. Прэфіксальныя дзеяслоўныя наватворы адзначаюцца адзінкавымі ўтварэннямі.

Ключавыя словы: значэнне, прэфікс, прадукцыйнасць, словаўтваральны тып, структура.

PREFIXATION IN THE LANGUAGE OF BELARUSIAN JOURNALISM AT THE BEGINNING OF THE 20th CENTURY

A.V. Solakhau,

Cand. Phil. D., associate Professor of the Department of Special Pedagogy and Methods of Preschool and Primary Education of Mozyr State Pedagogical I. P. Shamyakin University,
Mozyr, Republic of Belarus

B.A. Kruk,

associate Professor, Cand. Phil. D., Dean of the Faculty of Preschool and Primary Education,
Mozyr State Pedagogical I. P. Shamyakin University,
Mozyr, Republic of Belarus

The article analyzes prefix neologisms in Belarusian journalism at the beginning of the 20th century. Their analysis allows us to conclude that the prefixation remains very productive in the system of Belarusian word formation. In the formation of neologisms, the prefixes *нана-, анты-, экс-, супер-, псеўда-, контр-, рэ-, су- / са-, транс-, звыш-, пост-* etc. are used. The prefixes *нана-, анты-, экс-, супер-, контр-, псеўда-* are the most active in the noun system of Belarusian journalistic language at the beginning of the 20th century. The adjective system actively uses neologisms with the prefixes *супер-, звыш-, псеўда-*. Prefixal verb neologisms are marked occasional formations.

Key words: meaning, prefix, productivity, word-formation type, structure.

Уводзіны

Прэфіксныя ўтварэнні ў сучаснай беларускай мове ўжо не раз станавіліся прадметам лінгвістычнага даследавання. Так, напрыклад, З. І. Бадзевіч разгледзела прэфікснае ўтварэнне прыметнікаў, вызначыла іх ядро, пашырэнне, магчымасць паліматываванаасці, прадукцыйныя словаўтваральныя тыпы, словаўтваральныя сінонімы, акрэсліла граматычныя асаблівасці [1]. Даследуючы лексічныя працэсы 90-х гадоў XX ст., В. І. Уласевіч прааналізавала таксама прэфіксныя дэрываты, адзначыўшы высокапрадуктыўнасць прэфіксаў *анты-, звыш-, пасля-, пост-, пра-, псеўда-, супер-* пры ўтварэнні наватвораў – назоўнікаў і прыметнікаў [2, с. 68].

Аднак сучаснае жыццё настолькі імклівае, што няспынна нараджае новыя прадметы, паняцці і з’явы, якія патрабуюць адпаведных найменняў. Таму наспела неабходнасць выяўлення і апісання новых лексем, у тым ліку прэфіксных, якія шырока выкарыстоўваюцца ў беларускіх публіцыстычных тэкстах пачатку XXI ст. і яшчэ не падвяргаліся аналізу мовазнаўцаў.

Мэта даследавання – вызначыць структуру, семантыку і прадукцыйнасць прэфіксных наватвораў, зафіксаваных у тэкстах беларускай публіцыстыкі пачатку XXI стагоддзя.

Задачы даследавання: выявіць лексемы, новыя для беларускай мовы пачатку XXI ст.; адзначыць найбольш ужывальныя прэфіксы; вызначыць словаўтваральныя тыпы і прадукцыйнасць наватвораў у сістэмах розных лексіка-граматычных разрадаў;

Метады і матэрыялы даследавання

У працэсе даследавання прэфіксальных наватвораў намі выкарыстоўваліся метады суцэльнай выбаркі, сістэматызацыі, інтэрпрэтацыі, словаўтваральнага аналізу, абагульнення і аналітычнага апісання.

Матэрыялам даследавання паслужылі наватворы, выбраныя шляхам суцэльнай выбаркі, з беларускіх перыядычных выданняў 2001–2013 гадоў: газет «Звязда», «Чырвоная змена», «Культура», часопісаў «Маладосць» і «Пралеска».

Вынікі і іх абмеркаванне

Аналіз сабранага слоўнага матэрыялу з тэкстаў беларускай публіцыстыкі пачатку XXI ст. паказвае, што пры ўтварэнні наватвораў вылучаюцца наступныя словаўтваральныя тыпы:

1) *прэфікс нана-* (лац. *nanos* ‘карлік’) + *назоўнік* = *назоўнік са значэннем ‘адзінка, роўная адной мільярднай частцы адзінкі, названай утваральным словам’*: **нанаматэрыял** ‘матэрыял, створаны з выкарыстаннем наначасціц і/або пры дапамозе нанатэхналогій, які валодае якімі-небудзь унікальнымі ўласцівасцямі, абумоўленымі прысутнасцю гэтых часціц у матэрыяле’, **нанапрацэс** ‘працэс, у якім удзельнічаюць нанаструктуры’: ...аддзяленне **нанапрацэсаў і нанаматэрыялаў** (Звязда. 2008. 25 студзеня. С. 8); **нанамаштаб** ‘маштаб, памер мікраскапічных аб’ектаў, якія вылічваюцца ў нанаметрах’: ...вывучэнне ўзаемадзеяння жывых і нежывых структур на **нанамаштабе**... (там жа); **нанаметр** ‘дольная адзінка вымярэння даўжыні ў Міжнароднай сістэме адзінак, роўная адной мільярднай частцы метра’: ...навучыцца працаваць з аб’ектам памерам у некалькі **нанаметраў**... (там жа); **нанапамер** ‘памер мікраскапічных аб’ектаў, які вымяраецца ў нанаметрах’: ...вугляродныя **нанатрубкі і фулярэны – элементы нанопіперу (гіганцкія малекулы)**... (там жа); **нанаробат** ‘мікраскапічны робот, памер якога не большы за малекулу і які валодае функцыямі руху, апрацоўкі і перадачы інфармацыі, выканання праграм’: ...мікраскапічныя **нанаробаты ў крывяноснай сістэме чалавека**... (Звязда. 2009. 01 кастрычніка. С. 3.); **нанатрубка** ‘цыліндрычная структура мікраскапічных памераў (ад 1 да 100 нанаметраў)’: **Нанатрубка пры малой вазе мацней за сталь у дзесяткі разоў** (Звязда. 2008. 25 студзеня. С. 8.); **нанаэлектроніка** ‘галіна электронікі, якая займаецца стварэннем, даследаваннем і прымяненнем электронных прыбораў з нанаметровымі памерамі элементаў, у аснове функцыянавання якіх ляжаць квантавыя эфекты’: **Цяпер пачынаюцца работы па выкарыстанні ДНК у субмікроннай і нанаэлектроніцы**... (там жа); **нанаэлемент** ‘устройства нанаметровых маштабаў, якое працуе праз кіраванне струменямі электронаў або асобнымі электронамі’: ...згодна з тымі законамі ўзаемадзеяння, якія «задаюць» **азначаныя нанаэлементы** (там жа).

Прэфікс *нана-* лацінскага паходжання, але ў беларускую мову ён пазычаны з рускай. Наватворы з *нана-* – адлюстраванне навішых дасягненняў навукова-тэхнічнага прагрэсу;

2) *прэфікс анты-* (грэч. *anti* ‘супраць’) + *назоўнік* = *назоўнік са значэннем ‘супрацьлеглае, процідзейнае таму, што названа ўтваральным словам’*: **антыпрэмія** ‘парадыйная ўзнагарода за антыдасягненні, смешныя і недарэчныя дасягненні ў розных галінах; тут: тое ж, што і **анты-Оскар**’: *Асаблівай увагі заслугоўвае антыпрэмія «Каіша сувораўская»*... (Звязда. 2012. 10 ліпеня. С. 4.); **антыпракол** ‘спецыяльны герметык, здольны прадухіліць праколы і трэшчыны ў колах аўтамабіля’: ...расійскі **«антыпракол» Long Way** (Звязда. 2004. 08 мая. С. 5); **антырэйтынг** ‘адмоўная ацэнка чыёй-небудзь дзейнасці, заснаваная на выніках апытвання грамадскай думкі і думкі экспертаў і выражаная ў лічбах’: ...**тэматычны антырэйтынг – спіс самых тупых людзей краіны**... (Звязда. 2005. 02 красавіка. С. 1); **антырэкорд** ‘самы найгоршы паказчык, самае нізкае дасягненне ў якой-небудзь галіне дзейнасці’: ...**своеасаблівы антырэкорд на самым доўгім збіранні кубіка Рубіка** (Звязда. 2009. 15 студзеня. С. 8.); **антыстрэс** ‘сродак для здымання стрэсу’: Смачны **антыстрэс** (Звязда. 2004. 16 кастрычніка. С. 3); **антыфутбол** ‘дрэнная гульня ў футбол’: **Футбол і антыфутбол** (Звязда. 2004. 22 мая. С. 7); **антыхабар** ‘дзеянні, накіраваныя супраць дачы хабару’: **Афіцэры ДПС правялі аднадзённую акцыю «Антыхабар»**... (Звязда. 2009. 7 красавіка. С. 2.); **антыэстэтыка** ‘сістэма поглядаў, супрацьлеглая эстэтыцы’: ...**гэта амерыканізаванае ў горшым сэнсе слова «мастацтва», антыэстэтыка**... (Звязда. 2004. 02 сакавіка. С. 3);

3) *прэфікс экс-* (лац. *ex – a, ad*) + *назоўнік* = *назоўнік са значэннем ‘асоба, якая раней была тым, хто названы ўтваральным словам’*: **экс-вучань** ‘той, хто раней быў вучнем’: **У Германіі экс-вучань учыніў бойню ў школе**... (Звязда. 2009. 12 сакавіка. С. 2.); **экс-гімнастка** ‘жанчына, якая раней была гімнасткай’: ...**экс-гімнастка, а зараз спявачка**

Наталля Пальчэўская ўзначаліла спорткамітэт... (Чырвоная змена. 2007. 13 ліпеня. С. 2); **экс-кандыдат** ‘той, хто раней прэтэндаваў на якую-небудзь пасаду, званне і інш.’: *...дзеянні экс-кандыдатаў у прэзідэнты...* (Звязда. 2007. 13 чэрвеня. С. 2); **экс-кіраўнік** ‘той, хто раней працаваў кіраўніком якога-небудзь ведамства, прадпрыемства і інш.’: *...экс-кіраўнік міністэрства абароны краіны...* (Звязда. 2009. 26 лютага. С. 1.); **экс-падпалкоўнік** ‘той, хто раней быў падпалкоўнікам’: *...справа экс-падпалкоўніка ФСБ Аляксандра Літвіненкі* (Звязда. 2007. 20 ліпеня. С. 1); **экс-рэктар** ‘той, хто раней працаваў рэктарам’: *...падчас акцыі ў падтрымку экс-рэктара БДУ...* (Звязда. 2007. 13 чэрвеня. С. 2); **экс-трэнер** ‘той, хто раней працаваў трэнерам’: *...экс-трэнер нацыянальнай зборнай па хакею Глен Хэнлан...* (Звязда. 2007. 10 красавіка. С. 4). Як паказваюць прыклады, прэфікс *экс-* далучаецца да слоў, якія абазначаюць назвы пасады і званняў.

Семантычна адасоблены з’яўляецца назоўнік **экс-СССР** ‘краіна, якая існавала ў 1922–1991 і называлася Саюзам Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік’: *Зыходзіць з экс-СССР у спісе прысутнічае таксама Андрэй Арышавін, які заняў 9-е месца* (Звязда. 2009. 13 студзеня. С. 5).

У 90-х гадах ХХ ст. наватворы з прэфіксам *экс-* даследчыкамі неалагізмаў, у прыватнасці В. І. Уласевіч, не зафіксаваны [2]. Актыўнасць гэтага прэфікса ў пачатку ХХІ ст. можна растлумачыць якраз зменамі ў жыцці беларускага грамадства, якія пачаліся ў апошнія дзесяцігоддзе ХХ ст.;

4) прэфікс *супер-* (лац. *super* ‘зверху, над’) + назоўнік = назоўнік са значэннем больш высокай якасці або ўзмоцненага дзеяння ў параўнанні з тым, што названа ўтваральным словам: **супераўто** ‘эксклюзіўны, вельмі дарагі аўтамабіль; супераўтамабіль’: *Кузаў супераўто – ад Citroen Berlingo...* (Звязда. 2004. 05 чэрвеня. С. 5); **супергол** ‘вельмі прыгожы гол’: *...два вашы супергалы...* (Звязда. 2004. 21 кастрычніка. С. 12); **супергрупа** ‘група, у склад якой уваходзяць музыкі, вядомыя сваім удзелам у іншых камандах або паспяховай сольнай кар’ерай’: *...Седакова... перарвала кантракт з супергрупай* (Звязда. 2004. 26 чэрвеня. С. 3); **супердурань** ‘непераўздызены дурань’: *Джэф Сабалд з ЗША абавязкова стаў бы пераможцам конкурсу на званне супердураня* (Звязда. 2009. 07 красавіка. С. 2.); **супержанчына** ‘жанчына, якая валодае якімі-небудзь выключнымі якасцямі, здольнасцямі’: *Мужчыны... лічаць мяне нейкай недаступнай супержанчынай* (Звязда. 2004. 05 лістапада. С. 4); **супернагрузка** ‘празмерная нагрузка’: *Сэрца сабакі не вытрымлівае супернагрузку бою і болевага шоку* (Звязда. 2005. 09 верасня. С. 5); **супернапулярнасць** ‘высокі ўзровень папулярнасці’: *...зараз крымінальны вышук не мае такой «супернапулярнасці», як у савецкія часы* (Звязда. 2002. 02 сакавіка. С. 3); **суперягада** ‘ягада, якая пераўзыходзіць усе іншыя па колькасці і канцэнтрацыі карысных для чалавека рэчываў (вітамінаў, мінералаў і інш.)’: *Чорныя парэчкі – «суперягада»?* (Звязда. 2007. 23 чэрвеня. С. 4);

5) прэфікс *псеўда-* (грэч. *pséudos* – выдумка, хлусня) + назоўнік = назоўнік са значэннем ‘той або тое, што з’яўляецца несапраўдным, выдуманым, ілжывым’: **псеўдаалергія** ‘рэакцыя арганізма, якая ўзнікае без непасрэднага ўдзелу імунаглабулінаў; несапраўдная алергія’: *...тут магчымая псеўдаалергія* (Звязда. 2007. 10 лістапада. С. 6); **псеўдадысертацыя** ‘дысертацыя, якая не мае навуковага значэння’: *Даводзіцца разглядаць часам і такія «дысертацыі» (псеўдадысертацыі)...* (Звязда. 2004. 22 ліпеня. С. 3); **псеўдакасір** ‘несапраўдны касір’: *А пакупнікі, не ведаючы, што перад імі псеўдакасір..., падыходзілі да маёй касы...* (Звязда. 2009. 9 красавіка. С. 3); **псеўдапазалота** ‘бліскучае пакрыццё, якое нагадвае пазалоту’: *...Няўдачнікам – «Маліна» з псеўдапазалотай* (Звязда. 2004. 03 сакавіка. С. 4); **псеўда-патрыятызм** ‘несапраўдны, уяўны патрыятызм’: *Тое не будзе... псеўда-патрыятызмам...* (Культура. 2004. № 5. 31 студзеня–06 лютага. С. 10); **псеўдафірма** ‘несапраўдная фірма’: *...абяцанні розных махляроў з псеўдафірм...* (Маладосць. 2006. № 2. С. 119);

б) прэфікс *контр-* (лац. *contra* ‘супраць’) + назоўнік = назоўнік са значэннем ‘той жа прадмет, з’ява або дзеянне, названае ўтваральным словам, але са значэннем

супрацьнакіраванасці, дзеяння ў адказ': *контргарантыя* 'абавязацельства аднаго банка, дадзенае другому банку для забеспячэння выдачы апошнім прамой гарантыі': ...*неабходна стварыць нейкую сістэму гарантый і контргарантый для выдачы інавацыйных крэдытаў* (Звязда. 2004. 10 чэрвеня. С. 1); *контррэклама* 'абвяржэнне неналежнай рэкламы, якое распаўсюджваецца з мэтай ліквідацыі выкліканых ёй вынікаў': ...«*Лепшае вырашэнне задачы контррэкламы*» (Звязда. 2004. 20 лістапада. С. 3);

7) *прэфікс рэ-* + назоўнік = назоўнік са значэннем 'змяненне, абнаўленне таго, што названа ўтваральным словам': *рэканфігурацыя* 'змяненне існуючай канфігурацыі, вынік такога дзеяння; новая, змененая канфігурацыя': ...*рэканфігурацыі амерыканскай ваеннай прысутнасці ў Еўропе* (Звязда. 2007. 09 лістапада. С. 1.); *рэстарт* 'абнаўленне чаго-небудзь': *Радыестанцыя «Мелодыі стагоддзя» абвясціла, як модна зараз казаць, рэстарт...* (Звязда. 2009. 28 лютага. С. 5.); *рээкспазіцыя* 'змяненне, абнаўленне экспазіцыі, выстаўкі, музея': ...*будзе дэманстравацца рээкспазіцыя «Купала і вайна. 1942 год»...* (Звязда. 2007. 27 чэрвеня. С. 1);

8) *прэфікс су-* / *са-* + назоўнік = назоўнік са значэннем сумеснасці, *узвзаемнай сувязі з асобай або прадметам, названымі ўтваральным словам: саарганізатар* 'адзін з некалькіх арганізатараў чаго-небудзь': ...*саарганізатар праекта Антон Бойка* (Чырвоная змена. 2007. 10 жніўня. С. 1); *судядучы* 'адзін з вядучых канцэрта, тэле- або радыёперадачы і інш.': ...*судядучы Алейнікава на «Гарадку» Юрый Стаянаў...* (Звязда. 2007. 13 ліпеня. С. 2); *сушукальнік* 'той, хто прэдэндуе на атрыманне якога-небудзь звання, узнагароды за прадстаўленую куды-небудзь працу або за якія-небудзь дасягненні': ...*беларусы, якія ўпершыню трапілі ў лік сушукальнікаў прэміі...* (Звязда. 2009. 11 лютага. С. 8.);

9) *прэфікс транс-* (грэч. або лац. *trans* 'скрозь, цераз, праз') 'тое, што размешчана на той бок, праз': *транс-ізамер* 'ізамер, вуглевадародныя замяшчальнікі якога размешчаны па розных бакі двайной сувязі «вуглярод–вуглярод»': *Транс-ізамеры атрымліваюцца ў выніку гідраненізацыі...* (Звязда. 2007. 23 чэрвеня. С. 4.); *Прамых доказаў шкоднасці транс-ізамераў пакуль няма* (Звязда. 2007. 23 чэрвеня. С. 4.); *транстлушч* 'тлушч, у складзе якога змяшчаюцца транс-ізамеры тлустых кіслот': *Тое, што празвалі «транстлушчамі», на самай справе, ...называецца гідрагенезаванымі тлушчамі...* (Звязда. 2007. 23 чэрвеня. С. 4.);

10) *прэфікс звыш-* + назоўнік = назоўнік са значэннем перавышэння ўласцівасцей таго, што названа ўтваральным словам: *звыштыраж* 'вельмі вялікі тыраж': *Сёння... звыштыражом лічыцца пяцітысячны...* (Звязда. 2009. 24 студзеня. С. 5.);

11) *прэфікс неда-* + назоўнік = назоўнік са значэннем недастатковасці таго, што названа ўтваральным словам: *недафінансаванне* 'недастатковае фінансаванне': ...*дрэннага планавання і недафінансавання іншых галін гаспадаркі* (Звязда. 2002. 02 лютага. С. 2);

12) *прэфікс пост-* + назоўнік = назоўнік са значэннем 'тое, якое адбываецца пасля таго, што названа ўтваральным словам': *постмедыяваль* 'сярэдневяковая музыка ў новай аранжыроўцы': ...*запісаць асобным зборнікам бардаўскія песні...* – гэтакі «*постмедыяваль*»... (Звязда. 2004. 18 чэрвеня. С. 4).

Такім чынам, у пачатку XXI ст. у мове беларускай публіцыстыкі ў сістэме назоўніка найбольшую актыўнасць праяўляюць *прэфіксы нана-, анты-, экс-, супер-, псеўда-, контр-, рэ-, су-* / *са-, транс*. Адзінкавымі фіксуецца назоўнікі з *прэфіксамі: звыш-, неда-, пост-*. *Пераважная большасць з іх (анты-, контр-, нана-, пост-, псеўда-, рэ-, супер-, транс, экс-) маюць іншамоўнае паходжанне.*

У сістэме прыметніка выяўляюцца наступныя словаўтваральныя тыпы:

1) *прэфікс супер-* + прыметнік = прыметнік са значэннем надзвычай высокай ступені праяўлення прыметы, названай утваральным словам: *супергалоўны* 'самы лепшы з галоўных бухгалтараў': *Супергалоўны бухгалтар 2008 года...* (Звязда. 2009. 28 лютага. С. 1.); *суперкарысны* 'вельмі карысны': *Суперкарысная чацвёрка* (Звязда. 2009. 13 студзеня. С. 2.); *супермагутны* 'празмерна магутны': ...*рэкламны трук супермагутнага прыбора* (Звязда. 2004. 01 кастрычніка. С. 8.); *суперпавышаны* 'вельмі павышаны':

– З чаго б вы пачалі адраджаць наш футбол? – Перш за ўсё – з **супернавышанай** увагі да дзіцяча-юнацкага футбола (Звязда. 2002. 20 сакавіка. С. 1.); **суперпрафесіянальны** ‘зроблены вельмі прафесіянальна’: ...**суперпрафесіянальныя прычоска і макіяж**... (Звязда. 2004. 09 красавіка. С. 4.); **суперпрэстыжны** ‘вельмі прэстыжны’, **суперскладаны** ‘надзвычай складаны’: ...**медыцынскія ВНУ ва ўсе часы лічыліся суперпрэстыжнымі, і паступіць у іх было суперскладанай задачай** (Звязда. 2004. 08 чэрвеня. С. 3.); **суперэксуальны** ‘які мае павышаную сексуальную прыцягальнасць’: ...**У магазін заходзіць суперэксуальная дзяўчына** (Звязда. 2007. 19 мая. С. 4.); **суперэканомны** ‘вельмі эканомны’: **Пад капотам суперэканомнага «кара» размесціцца аднацыліндравы рухавік**... (Звязда. 2007. 19 верасня. С. 2.);

2) **прэфікс звыш-** + прыметнік = прыметнік са значэннем вельмі высокай ступені праяўлення прыметы, названай утваральным словам: **звышасаблівы** ‘вельмі асаблівы’: **У творчасці яго не было нічога звышасаблівага**... (Звязда. 2009. 01 кастрычніка. С. 8.); **звышашчадны** ‘вельмі ашчадны’ ...**аўтамабіль павінен эксплуатавацца ў «звышашчадным» рэжыме** (Звязда. 2004. 13 сакавіка. С. 5.); **звышэканомны** ‘вельмі эканомны’: **Гэты басейн – звышэканомны!** (Пралеска. 2010. № 9. С. 5.);

3) **прэфікс псеўда-** + прыметнік = прыметнік са значэннем несапраўднай, ілжывай прыметы, што названа ўтваральным словам: **псеўдапаношаны** ‘быццам паношаны’: **Псеўдапаношаныя рэчы ствараюць ілюзію эксклюзіўнасці**... (Звязда. 2004. 30 красавіка. С. 8.); **псеўдаразумны** ‘які не з’яўляецца разумным’: **«Рацыяналізацыя» – гэта псеўдаразумнае тлумачэнне сваіх учынкаў і жаданняў** (Звязда. 2004. 20 сакавіка. С. 3.).

Новыя прыметнікі з іншымі прэфіксамі **гіпер-**, **да-**, **не-**, **пра-** фіксуюцца адзінкавымі: **гіперскладаны** ‘вельмі складаны’: ...**іх (заданні. – Аўт.) нельга назваць гіперскладанымі** (Звязда. 2004. 04 чэрвеня. С. 3.); **давіртуальны** ‘які адбываўся да паяўлення віртуальнай рэальнасці’: ...**у той «давіртуальны» час**... (Звязда. 2004. 03 снежня. С. 11.); **неграшовы** ‘які не адносіцца да грошай’: ...**збору неграшовых ахвяраванняў для дзяцей з дзіцячых дамоў**... (Звязда. 2009. 22 снежня. С. 8.); **праўладны** ‘які дзейнічае ў інтарэсах уладных структур’: ...**праўладныя грамадска-палітычныя структуры**... (Звязда. 2012. 10 ліпеня. С. 1.).

У пачатку ХХІ ст. у тэкстах беларускай публіцыстыкі адзначаюцца толькі асобныя прэфіксальныя дзеяслоўныя ўтварэнні: **дзактываваць** ‘рабіць неактыўным’: ...**адзін з удзельнікаў дзактывуе процікражны элемент**... (Звязда. 2006. 15 лістапада. С. 7); **змікшыраваць** ‘змяніць’: ...**каб неяк змікшыраваць сітуацыю, змяніць яе**... (Звязда. 2004. 11 снежня. С. 3); **пераназваць** ‘даць новую назву’: **Юшчанка прапанаваў пераназваць Раду**... (Звязда. 2009. 01 красавіка. С. 2.); **праманіторыць** ‘старанна правесці маніторынг’: ...**спецыяльна для вас учора я праманіторыў цэны** (Звязда. 2009. 24 студзеня. С. 5.).

Вывады

У творах беларускай публіцыстыкі пачатку ХХІ ст. прэфіксныя наватворы пададзены даволі шырока, што дазваляе гаварыць аб захоўванні прэфіксацыяй сваёй прадукцыйнасці ў сістэме беларускага словаўтварэння. Пры ўтварэнні наватвораў выкарыстоўваюцца прэфіксы **нана-**, **анты-**, **экс-**, **супер-**, **псеўда-**, **контр-**, **рэ-**, **су-** / **са-**, **транс-**, **звыш-**, **пост-** і інш.

Літаратура

1. Бадевіч, З.І. Префиксальные прилагательные в современном белорусском языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / З.И. Бадевич ; Бел. гос. ун-т. – Минск, 1989. – 17 с.
2. Уласевіч, В. І. Лексічныя працэсы ў беларускай мове 90-х гадоў ХХ ст. : дыс. ... канд. філал. навук : 10.02.01 / Вікторыя Іванаўна Уласевіч ; НАН Беларусі, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск, 2002. – 167 с.

References

1. Badevich, Z.I. (1989). *Prefiksial'nye prilagatel'nye v sovremennom belorusskom jazyke* [Author's abstr. cand. philol. diss.]. Minsk, 1989.
2. Ulasevich, V. I. (2002). *Leksichnyja pracjesy ŭ belaruskaj move 90-h gadoŭ XX st.* [Author's abstr. cand. philol. diss.]. Minsk.